

סדר ט"ו בשבט

"כָּל מְקוֹם עֵינֵי הוֹכֵךְ...
אֵי הוֹכֵךְ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל"
(ר' נחמן מברסלב)

בית הכנסת "ברכי נפשי"

לע"נ מור אבי
הרב מרדכי אביטן זצ"ל

עריכה ועיצוב : מאיר אביטן

נולד בירושלים לרב יוסף רפאל עוזיאל, שהיה נשיא בית הדין הרבני של הקהילה הספרדית. בשנת 1911 היה לרב הקהילה הספרדית ביפו.

בשנים 1921-1923 כיהן כרב ראשי של סלוניקי, לאחר שהרב יעקב מאיר עלה לארץ. בסלוניקי פעל לפיתוח התנועה הציונית ביוון, חיזק את הפצת השפה העברית ועודד לימוד תורה.

בשנת 1923 חזר לארץ והיה לרבה הראשי של תל-אביב. בשנת 1939 נבחר לרב ראשי לישראל, משרה בה שרת עד מותו בשנת 1953.

כאשר נבחר להיות הרב הספרדי הראשי ב-1939 נבחר גם לועד הלאומי. השתתף בפגישות שבמסגרתן נוסדה הסוכנות היהודית לישראל.

כתב על נושאי הלכה, קהילה ולאום כמו גם על פילוסופיה יהודית. בין כתביו "משפטי עוזיאל".

יומיים לפני מותו הכתיב את צוואתו האחרונה:

... בתפקידי שמתי לנגד עיני ונר לרגלי תעודות אלה, להרביץ התורה ומצוותיה, ישראל ארץ וקדושתה. .... להביא שלום לכל בית ישראל ומשפחתו בכנסת ישראל כולה שדרותיה ומפלגותיה ובין ישראל לאביהם שבשמים שמרנו מכל משמר את שלום העם ושלום המדינה - האמת והשלום אהבו.

תפילת הנוטעים

הרב בן ציון חי עוזיאל

אבינו שבשמים

בונה ציון וירושלים

ומכונן מלכות ישראל.

השקיפה ממעון קדשך מן השמים

וברך את עמך את ישראל

ואת האדמה אשר נתת לנו

כאשר נשבעת לאבותינו.

רצה ד' ארצך

והשפע עליה מטוב חסדך.

תן טל לברכה

וגשמי רצון הורד בעתם

לרוות הרי ישראל ועמקיה

ולהשקות בהם כל צמח ועץ.

ונטיעות אלה

אשר אנחנו נוטעים לפניך היום

העמק שרשיהם וגדל פאדם

למען יפרחו לרצון

בתוך שאר עצי ישראל

לברכה ולתפארה.

וחזק ידי כל אחינו

העמלים בעבודת אדמת הקדש

ובהפרחת שממתה

ברך ד' חילם

ופעל ידם תרצה.

אמן

הנחלת הארץ לבנים

מאז הכיר אברהם
אבינו את בוראו
היה קושר כל תקותו
בהנחלת הארץ לבניו.
הלך בה לאורכה
ולרחבה ונטע אשל.
אחריו יצחק זרע בה
וחפר בארות מים
ובנו יעקב בנה בית.
פסגת תקוותם היתה
שבניהם ישכנו בארץ
המוריה.

(ר' מאיר שמחה
מדוינסק)

אמר ר' סימון: אין לך
כל עשב ועשב שאין
לו מזל ברקיע
שמכה אותו ואומר לו:
"גדל!"

(בראשית רבא י')

ט"ו בשבט נזכר לראשונה במסכת ראש השנה
"ארבעה ראשי השנים הם... : באחד בשבט ראש השנה לאילן
כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים בחמישה עשר בו".
ההתלבטות של חכמינו בנוגע לתאריך נבע מויכוח על רקע
התבוננות בטבע. כל זאת על מנת לקבוע מהו מועד הגבול:
עד כאן היו האילנות חייני ממימי השנה שעברה, מכאן ואילך הן
חייני ממימי השנה הבאה. ט"ו בשבט נחשב לראש השנה
לאילנות בעיקר לענין שנת המעשר כלומר לראשית שנת
המעשר הניתן לכהנים וללויים

אולם על מנת לא לשכוח את הקשר הנצחי בין הארץ לעם ישראל,
קבעו חז"ל לשמר את המסורת של יום זה והפכו כמעין יו"ט,
ט"ו בשבט אסור בתענית ובהספד.

האר"י ותלמידיו שחיו בצפת חתרו בכל מעשיהם ומנהגיהם
לקרב את עצמם לחיי הטבע של ארץ ישראל שמהם התרחק
העם במשך שנות גלותו בתפוצות השונות. מתוך כוונה לסמל
את השתתפות בני האדם בשמחת האילנות באכלם פירותיה
של ארץ ישראל תקנו המקובלים מנהג לאכילת פירות ט"ו
בשבט ואף ערכו סדר שלם לכבודו של ט"ו בשבט. מנהג זה
התפשט בכל רחבי קהילות ישראל בגולה, והוא סמל נוסף
לקשר ההדוק בין העם בגולה לבין ארץ ישראל. בספר "פרי עץ
הדר" שהוא סדר ט"ו בשבט כותב בהקדמתו:
"מנהג טוב להולכים בתמים להרבות בפירות בעצם היום ולומר
דברי שירות ותשבחות עליהן"

היום עומדים אנו בהתחדשותה של שיבת ישראל בארץ ישראל
ובנוסף לסדר ט"ו בשבט נוהגים לנטוע עצים על מנת לחוש את
הקשר עם הארץ ולהמשיך מסורת אבותינו.
וכי תבואו אל הארץ ונטעתם" אמר להם לישראל אע"פ
שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו נשב ולא נטע, אלא
היו זהירין בנטיעות שנאמר "ונטעתם כל עץ מאכל".

תנחומא, קדושים

סדר ט"ו בשבט

הנחלת הארץ לבנים

מאז הכיר אברהם
אבינו את בוראו
היה קושר כל תקותו
בהנחלת הארץ לבניו.
הלך בה לאורכה
ולרחבה ונטע אשל.
אחריו יצחק זרע בה
וחפר בארות מים
ובנו יעקב בנה בית.
פסגת תקוותם היתה
שבניהם ישכנו בארץ
המוריה.

(ר' מאיר שמחה
מדוינסק)

בעריכת סדר ט"ו בשבט אנו מבקשים לחדש מנהג
שנהגו בו המקובלים בצפת, תלמידיו וחבריו של האר"י
(ר' יצחק לוריא). למנהג זה קראו "תיקון". ומהו תיקון
ט"ו בשבט?

זהו עיסוק בלימוד, באכילה ובהנאה של פירות
שנשתבחה בהם ארץ ישראל, והם "מעשי ידיו
להתפאר" של הבורא.

חוברת זו, מנהג סדר ט"ו בשבט היא לע"נ מור אבי
עליו השלום הרב מרדכי בר רחל אביטן זצ"ל.
מסורת זו הייתה ביד מו"ר אבי עליו השלום אשר
הקפיד במשך שנים רבות, כל חייו לקיים סדר ט"ו
בשבט כיד המלך ומכל פירות ארץ ישראל וקיים את
סדר ט"ו בשבט מתוך הספר "פרי עץ הדר".

המקובלים, בדרכם המיוחדת, חתרו להגיע באמצעות
סמלים מהמציאות אל משהו מעל ומעבר למציאות,
אל עולמות נשגבים אל מרחבים אלוקיים, הפירות
שאנו אוכלים

בסדר ט"ו בשבט מסמלים עולמות אלו:

עולם הבריאה:

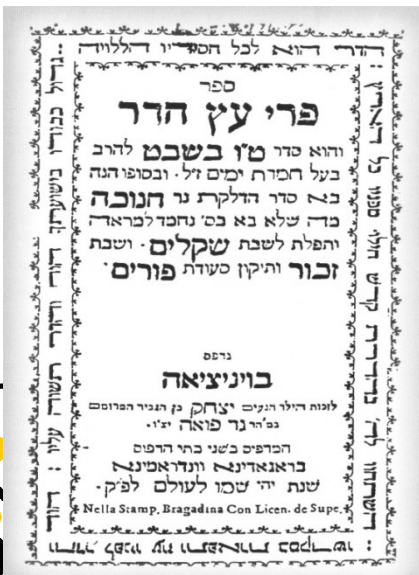
וכנגדו פירות שכולם פרי כגון ענבים ותאנים.

עולם היצירה:

וכנגדו פירות שיש גרעין בפנים כגון זיתים ותמרים.

עולם העשייה:

וכנגדו פירות בעלי קליפה מבחוץ כגון רימונים.

סדר ט"ו בשבט

1 •

ארבעה ראשי שנים הם:

באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות, לנטיעה ולירקות באחד בשבט ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי

וְכִי תָבוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ מֵאֵכָל" (ויקרא י"ט כג)
אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ - בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אָף-עַל-פִּי
שֶׁתִּמְצְאוּ אוֹתָהּ מִלֵּאָה כָּל-טוֹב, לֹא תֹאמְרוּ: נִשֵּׁב וְלֹא
נִטַּע, אֶלָּא הוּוּ זְהִירִים בְּנִטְיַעוֹת.

2 •

יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלוֹקֵינוּ וְאַלְקֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבִכַּח סִגְלַת
אֲכִילַת הַפְּרוֹת שֶׁנֶּאֱכַל וְנִבְרַךְ עֲלֵיהֶם עֲתָה וְאֲשֶׁר נִהְנֶה
בְּסוּד שְׂרָשִׁיָּהֶם הָעֲלִיוֹנִים אֲשֶׁר הֵמָּה תְלוּוִים בָּם, לְהַשְׁפִּיעַ
שֶׁפַע רִצּוֹן בְּרָכָה וְנִדְבָה, וְגַם הַמְּמַנִּים וְהַמוֹשְׁטֵרִים עֲלֵיהֶם
יִתְמַלְאוּ מְעוֹז שֶׁפַע הוֹדֵם לְשׁוֹב שְׁנֵית לְהַגְדִּילָם וְלְהַצְמִיחָם
מִרְאשֵׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית הַשָּׁנָה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה לְחַיִּים
טוֹבִים וְלְשָׁלוֹם."

• מנחה - שירת העשבים

רבי נחמן מברסלב היה אומר: דע כי כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד, לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, כי כל עשב ועשב יש לו שירה, ומשירת העשבים נעשה ניגונו של רועה.

אם הייתי זוכה לשמוע את קול השירות והתשבחות של העשבים, איך כל עשב ועשב אומר שירה לשם יתברך בלי תהייה ובלי שום מחשבות זרות ואינם מצפים לשום גמול. כמה יפה ונאה כששומעים את השירה שלהם וטוב מאוד ביניהם לעבוד את האלוקים ביראה. תיכף כשהאדם מתעורר להשתוקק לארץ ישראל, אזי כפי התעוררותו ותשוקתו נמשכת עליו הארה מקדושת ארץ ישראל (שיחות מהר"ן)

הנחלת הארץ לבנים

מֵאֵז הַכִּיר אֲבֵרָהֶם
אֲבִינוּ אֶת בּוֹרְאוֹ
הִיָּה קוֹשֵׁר כָּל תְּקוּמוֹ
בְּהַנְחֵלֶת הָאָרֶץ לְבָנָיו.
הַלֵּךְ בָּהּ לְאוֹרְכָהּ
וּלְרַחֲבָהּ וְנִטַּע אֶשֶׁל.
אֲחֲרָיו יִצְחָק זֶרַע בָּהּ
וַחֲפָר בְּאֵרוֹת מַיִם
וּבְנוּ יַעֲקֹב בְּנֵה בַיִת.
פִּסְגַת תְּקוּמוֹת הַיִּתָּה
שׁוֹבְנֵיהֶם יִשְׁכְּנוּ בְּאֵרֶץ
הַמּוֹרִיָּה.

(ר' מאיר שמחה
מדוינסק)

דַּע לְךָ עֲפַי מִיְלֻתָיו שֶׁל ר' נַחֲמָן

דַּע לְךָ שְׂכַל רוּעָה וְרוּעָה יֵשׁ לוֹ נִיגוֹן מִיּוֹחַד מִשְׁלוֹ.
 דַּע לְךָ שְׂכַל עֵשֶׁב וְעֵשֶׁב יֵשׁ לוֹ שִׁירָה מִיּוֹחַדָּת מִשְׁלוֹ.
 כִּמְהָ יִפְהָ כִּמְהָ יִפְהָ וְנֵאָהָ כְּשֹׁמְעִים הַשִּׁירָה שֶׁלֵּהֶם
 טוֹב מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל בִּינֵיהֶם וּבִירָאָה לְעִבּוּד אֶת הַשֵּׁם
 וּמִשִּׁירַת הָעֵשֶׁבִים מִתְּמַלֵּא הַלֵּב וּמִשְׁתּוֹקֵק.
 מִשִּׁירַת הָעֵשֶׁבִים נַעֲשֶׂה נִיגוֹן שֶׁל רוּעָה וְכִשְׁהַלֵּב מִן
 הַשִּׁירָה מִתְּעוֹרֵר וּמִשְׁתּוֹקֵק אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֹרֶךְ גְּדוֹל
 אֲזִי נִמְשָׁךְ וְהוֹלֵךְ מִקְדוּשְׁתָּהּ שֶׁל הָאֶרֶץ עֲלָיו וּמִשִּׁירַת
 הָעֵשֶׁבִים נַעֲשֶׂה נִיגוֹן שֶׁל הַלֵּב.

הנחלת הארץ לבנים

מֵאֵז הַכִּיר אֲבֵרָהֶם
 אֲבִינוֹ אֶת בּוֹרְאוֹ
 הִיָּה קוֹשֵׁר כָּל תְּקוּוֹתוֹ
 בַּהֲנַחֲלַת הָאֶרֶץ לְבָנָיו.
 הַלֵּךְ בָּהּ לְאוֹרְכָהּ
 וּלְרַחֲבָהּ וְנִטַּע אֶשֶׁל.
 אַחֲרָיו יִצְחָק זֶרַע בָּהּ
 וְחִפְּרָה בְּאֵרוֹת מַיִם
 וּבְנוּ יַעֲקֹב בְּנֵה בַיִת.
 פְּסַגַּת תְּקוּוֹתֶם הִיָּתָה
 שְׂבִנֵיהֶם יִשְׁכְּנוּ בְּאֶרֶץ
 הַמּוֹרִיָּה.

מתוך אמרותיו של ר' נחמן

3 •

וְדַע כְּשֶׁהַנְּשִׁמוֹת עוֹשִׁין פְּרוֹת שְׁעוֹשִׁין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוּם .
 אֲזִי מֵאִירִין עֵינַי בְּעַל הַשְּׂדֵה וְיִכּוּלִין לְהִיּוֹת צוֹפִין וְרוֹאִין
 בְּמִקּוּם שְׁצָרִיךְ . וְיִכּוּל לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד
 לְהַבִּיאוֹ אֶת הַתְּכַלִּית (לִיקוּטֵי מוֹהַר"ן ס"ה)

ר' נחמן מברסלב:

כְּשֶׁהִיָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, סִיפְרוּ לוֹ שֵׁם הַחֲשׁוּבִים שֶׁהָיוּ שֵׁם,
 שְׁקוּדֵם לֹא הָיוּ יִכּוּלִים לְצִיִּיר לְעַצְמָם שְׂאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹמְדַת בְּזֵה
 הָעוֹלָם, וּסְבְרוּ שְׂאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרִי... עַד אֲשֶׁר
 בָּאוּ לְשֵׁם וְרָאוּ שְׂאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא בְּזֵה הָעוֹלָם מִמֶּשׁ, כִּי בְּאֵמַת
 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא כְּמוֹ מְדִינוֹת אֱלֹהֵי מִמֶּשׁ, וְעַפְרָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא
 בְּמִרְאָה וְדַמּוּת כְּמוֹ עַפְרָה מְדִינוֹת אֱלֹהֵי מִמֶּשׁ... כִּי בְּאֵמַת בְּדַמּוּת
 וְתַמּוּנָה אֵין חִילוּק כָּלֵל בֵּין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבֵין שְׂאֵר מְדִינוֹת,
 לְהַבְדִּיל, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן הִיא קְדוּשָׁה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית
 הַקְּדוּשָׁה עֲצוּמָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכֵה לְהַלֵּךְ שֵׁם אֶפִּילוֹ
 אַרְבַּע אַמּוֹת (לִיקוּטֵי מוֹהַר"ן).

כָּל מְקוּם שְׂאֵנִי הוֹלֵךְ

אֲנִי הוֹלֵךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

חֲבִיבֵי יְהוָה חֲבִיבֵי

חביבי

זהו פיוט נוסף מבית היוצר של צמד היוצרים אשר מזרחי (מילים) ורחמים עמאר (לחן). כמו פיוטים אחרים שלהם (אנא בחסדך, נגילה הללויה), גם פיוט זה זכה לפופולריות רבה והוא מושר בכל עת בפי רבים מעדות המזרח. הפיוט מושר ברגלים בשל האזכור של מצוות העלייה לרגל, החותם את השיר: ואז יראה כל זכורך שלש פעמים בשנה.

חֲבִיבֵי יְהוָה חֲבִיבֵי הָאֵל הַמֶּלֶךְ הֶרְחַמְנוּ יִשְׁלַח מְשִׁיחוֹ הַנְּאֻמָּן
 אָב הֶרְחַמְנוּ שְׁמַע קוֹלֵנוּ שְׁלַח בֶּן דָּוִד וַיִּגְאֵלֵנוּ
 נָשׁוּב לְצִיּוֹן עִיר קְדֻשָׁנוּ וְנִשְׁלַט בָּהּ בְּיַד רָמָה
 שְׁמָה נִתְאַסַּף בְּעִיר הַבִּירָה וּמִחֻדָּשׁ יִשְׁמַע קוֹל שִׁירָה
 וְאִז נִדְלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה בְּבֵית שׁוֹכֵן מְעוֹנָה
 רֵאֵה בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל עֲמֻךְ וְהַשִּׁיבֶם נָא לְגִבּוֹלְךָ
 וְאִז יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה

אַרְץ חֲטָה וְשַׁעוֹרָה וּגְפֵן וְתַאנָּה וְרִמּוֹן

אַרְץ זֵית שָׁמֶן וְדָבֶשׁ

מנחה

דיני קדימה בשבעת המינים סדר חשיבותם של שבעת המינים, לפי סדר כתיבתם בפסוק והכלל " כל הסמוך לארץ חשוב מהמאוחר וכל הסמוך לארץ שבאמצע הפסוק חשוב יותר מן המאוחר לארץ הראשון ולכן סדר אכילתם כך הוא: חטה, שעורה, זיתים ותמרים ענבים תאנים ורימונים ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש החטה והשעורה הם הראשונות בין שבעת המינים מהם נאפה הלחם. עיקר מזונו של האדם

אוכלים עוגה ומברכים בורא מיני מזונות

4 •

ר' יהודה אומר שעין הדעת חיטה היה: שאין התינוק יודע לקרוא "אבא" ו"אמא" עד שיטעם טעם דגן. (סנהדרין ע"ב).

ועוד שנו רבותינו: עתידה חיטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים, ושמה תאמר יש צער לקצרה? תלמוד לומר ירעיש כלבנון פרוי- הקב"ה מביא רוח מבית גנזיו ומנשבת עליה ומשרה את סלתה ואדם יוצא לשדה ומביא מלוא פיסת ידו וממנה פרנסתו ופרנסת בני ביתו.

מסכת חלה פרק א משנה א
 תמשה זכרים תיבין בתלה, החטים והשעורים והפסמין ושבילת שועל ושיפון. הרי אלו תיבין בתלה, ומצטרפין זה עם זה, ואסורין בקדש מלפני הפסח, ומלקצור מלפני העמר. ואם השרישו קדם לעמר, העמר מתירן. ואם לאו, אסורין עד שובא העמר הבא.

כמנהג סדר פסח נשתה ארבע כוסות לכבודה. ארבע הכוסות, כדרכם של המקובלים, מסמלות את ארבע עונות השנה. ככל שהיין מאדים בכוסות כך חולפות העונות מן הסתו והחורף הקרירים אל האביב והקיץ החמימים

הנחלת הארץ לבנים

מאז הכיר אברהם
אבינו את בוראו
היה קושר כל תקותו
בהנחלת הארץ לבניו.
הלך בה לאורכה
ולרחבה ונטע אשל.
אחריו יצחק זרע בה
וחפר בארות מים
ובנו יעקב בנה בית.
פסגת תקוותם היתה
שבניהם ישכנו בארץ
המוריה.

(ר' מאיר שמחה
מדוינסק)

יש אומרים שהיין קודם לתמרים הואיל והיין דבר חשוב הוא עד שקובע ברכה לעצמו בברכת פרי הגפן וכך פסק הרב מרדכי אליהו בשם הבן איש חי "קודם מברך מזונות ואחר הגפן ואחר כך העץ..." והרב עובדיה יוסף פסק "ויש חולקים ואומרים שאין קדימה ליין על תמרים וכן המנהג."

יין

מוזגים כוס ראשונה של יין לבן היין הלבן מסמל את עונות הסתיו וראשית החורף. החמה נחלשת השמים מתכסים בעבים, העצים בשלכת, הטבע נכנס לתרדמה. הכוס הראשונה מוקדשת להתחדשתו של עם ישראל בארץ ישראל אחר אלפים שנות גלות.

ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא פרי הגפן

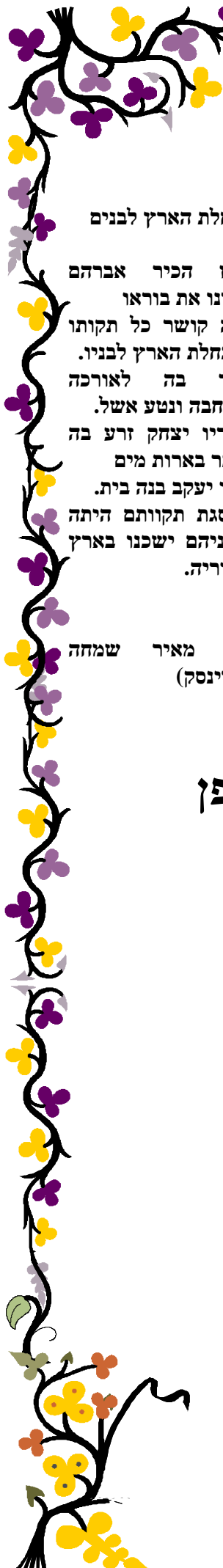
5 •

"אמר ריש לקיש אומה זו כגפן נמשלה. זמורות שבה אלו בעלי בתים, אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים, עלין שבה אלו עמי הארץ, קנוקנות שבה אלו ריקנים בישראל." (חולין צב, ע"ב)

"מה גפן זו בהתחלה היא נרפסת ברגל ואחר כך עולה על שולחנות מלכים, כך ישראל... " (ויקרא רבה ל"ו).
"ישראל נקראו כרם כי כרם ה' צבאות בית ישראל (ישעיהו ה, ז)" (מדרש תנאים לדברים יד, א)

מה הגפן הזאת נישענת על גבי הקנה, כך הן ישראל, נשענים בזכות תורה שהיא נכתבת בקנה. מה הגפן הזאת נסמכת על גבי עצים יבישים והיא לחה, כך הן ישראל, נסמכין בזכות אבותן אפ על פי שהן ישנים, וזכרתי את בריתי יעקב. (ויקרא רבה לו)

עת דודים

פיוט זה מושר בפי יהודי מרוקו בשירת הבקשות של פרשות וירא, וישב. בפי יהודי בבל הוא מושר בחג הסוכות, אם בשל תיאור הסתיו המוזכר בו, אם בשל היציאה למדבר, אל השדה, ואם בשל היותו שיר אהבה בין הדוד לרעייה. הפיוט כולו משופע בשיבוצים משיר השירים, שנוכחותו בשיר זה חזקה מאד, אלא שלא כמו בשיר השירים שהוא דו-שיח בין הרעייה והדוד, כאן הדובר היחיד הוא הדוד, הופנה אל הרעייה, כנסת ישראל במילות אהבה וכיבושין.

עת דודים פלה

בואי לגני פרחי הגפן הגן רמוני

חלף הגשם הסתו עבר קומי רעיתי החשק גבר
ניצא השדה נלין במדבר שם אתן דודי לך מחמד עיני

יפית ונעמת בשלג שנגד דבש וחלב תחת לשונך.
צאי נא ורעי בעקבי עאנך קולך השמיעני מראך הראיני

ירדתי עפרה לרעות בגנים לראות ביפוך עינך יונים.
אריתי מורי ללקוט שושנים ערכתי שלחן מסכתי ייני

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה לילה לא תשבות.
מיום נדודך נשאתי ריבות עוד אם אשכחך תשבח ימיני

אריץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמוז

אריץ זית שמן ודבש

6 •

חז"ל המשילו את נצחיותו של עם ישראל לעץ הזית. למה נמשלו ישראל לזית? לומר לך: מה זית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתישה – אף ישראל אין חוזרים למוטב אלא על ידי יסורים. מה זית אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים – אף ישראל אין להם בטילה עולמית, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. (מנחות נ"ג ע"ב)

יקח זית שלם ויפה בידו ויברך "בורא פרי העץ"
ויכוון בברכתו על כל פירות האילן שיאכל.

יום שבתון

מחברו של התנ"ך ר' יהודה הלוי. ר' יהודה הלוי מעביר את יונתו של נח, השבה ובשורת סוף המבול בפיה בדמות עלה זית, להקשר הלאומי. כך הוא מקשר יונה זו עם דימוי היונה לעם ישראל, לאור דרשות חז"ל לשיר השירים. את מנוחת כף רגלה של היונה לאחר המבול הוא מקביל למנוחת עם ישראל מדי שבת. לכאן מתקשרת אף שאיפת המנוחה הגדולה של ציון מזעף ההווה בחסד הגאולה העתידי, כפי שמבשר לה ישעיהו: **כִּי מִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרַי מִי נָח עוֹד עַל הָאָרֶץ כִּי נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעַר בָּךְ. כִּי הָהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבֻעוֹת תִּמְוִטֶנָּה וְחִסְדֵי מֵאֲתָךְ לֹא יִמוּשׁוּ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמְוֹט אֲמַר מִרְחֻמְךָ ה'.** (ישעיה נד, ט-י)

שרשים תקומתו של העץ איננה מושרשת בענפים ובעלים ובפירות המפוארים, אלא בשרשיו, שהם מתחזקים במקום אשר הרוחות והסערות לא תגענה שמה. הם מתחזקים על מקור חיים שלהתחדשות. העץ איננו דואג בזמן שהסערות תופסות אותו, מנענעות אותו וכופפות אותו, הוא לא נע ולא זע ממקומו, וכל זמן שהוא לא נעקר ממקומו, היה תהיה לו תקומה! ועל כן נמצא שהאילן לא הפסיד כלום, ואדרבא, החליף כוח במאבק. כן הוא האדם. כל זמן שהוא נצמד לשורשיו הרוחניים – שום דבר לא תעקור אותו ממקומו. ונהפוך הוא, הסערות תעוררנה את כח ההתחדשות!

יום שבתון

וּמִצֵּאתָ בּוֹ מְנוּחַת. וְשָׁם יִנּוּחוּ יִגְיעֵי כַח: הַיּוֹם נִכְבְּד לְבַנְי אַמּוֹנִים. זְהִירִים לְשֹׁמְרוֹ אָבוֹת וּבָנִים. חֲקוּק בְּשָׁנֵי לִוְחֹת אַבְנִים. מְרֹב אוֹנִים וְאַמִּיץ כַח. יוֹנָה מִצֵּאתָ בּוֹ מְנוּחַת. וּבָאוּ כָל־ם בְּבְרִית יַחַד. נַעֲשֵׂה וְנִשְׁמַע אָמְרוּ כָּאֶחָד. וּפְתַחוּ וְעָנּוּ ה' אֶחָד. בְּרוּךְ הַנּוֹתֵן לַיֵּעָף כַח. יוֹנָה דָּבָר בְּקִדְשׁוֹ בְּהַר הַמּוֹר. יוֹם הַשְּׁבִיעִי זְכוֹר וְשָׁמּוֹר. וְכָל פְּקוּדָיו יַחַד לְגִמּוֹר. חִזַּק מִתְנַנֵּם וְאַמִּץ כַח. יוֹנָה הָעַם אֲשֶׁר נָע כִּצְאֵן טָעָה. יִזְכּוֹר לְפָקְדוֹ בְּבְרִית וְשִׁבּוּעָה. לְבַל יַעֲבוֹר בָּם מִקְרֵי רָעָה. כִּי־אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ עַל מִי נַח. יוֹנָה מִצֵּאתָ בּוֹ מְנוּחַת.

אָרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה וְגִפְנֵי וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן

אָרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדַבֵּשׁ

7 •

תמר

למה נמשלו ישראל לתמר? מה תמרה זו אין בה פסולת, אלא תמרים לאכילה, לולבין להילול, חריות (כפות) לסיכוך, סיבים לחבלים, סנסינים לכברה, שפעת קורות לקרות בהן הבית – כך הם ישראל: אין בהם פסולת. אלא מהם בעלי מקרא, מהם בעלי משנה, מהם בעלי אגדה, מהם בעלי מצוות, מהם בעלי צדקות. בראשית רבא מא

ואוכלים תמר – ואין מברכים ברכת "העץ" שכבר יצאנו ידי חובה בברכה על הזית.

אַרְץ חַטָּה וּשְׁעוֹרָה וּגְפֵן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן

אַרְץ זֵית שָׁמֶן וְדַבֵּשׁ

8 •

ענבים (צימוקים)

למה נמשלו ישראל לגפן?

אלא מה הגפן שבעליה מבקשים שתשביח מה הם עושים? עוקרים אותה ממקומה ושותלים אותה במקום אחר והיא משבחת. כך ישראל, כיון שביקש הקב"ה להודיע ישראל בעולם, מה עשה? עקרם ממצרים והביאם למדבר והתחילו מצליחים שם. קיבלו את התורה ויצא להם שם בעולם.

ואוכלים ענבים/צימוקים - ואין מברכים ברכת העץ שכבר יצאנו ידי חובה.

למה נמשלו ישראל לגפן? מה ענבים יש בהם מאכל ומשקה כך ישראל יש בהם תורה ומעשים טובים

אֵלֶיךָ אֶקְרָא יְהוָה אֵל נֹרָא

אֵלֶיךָ אֶקְרָא יְהוָה אֵל נֹרָא. תִּפְקֹד גְּפֵן שְׁהַעֲמִים זְרוּחַ אֵל נֹרָא שׁוֹעֲתָה תִּקְבַּל אֵל שׁוֹכֵן מְרוֹמִים. וּתְחַדֵּשׁ שְׁחֵרוּתָה לְעַד וּלְעוֹלָמִים הַלְעוֹלָם תִּזְנַח עִמָּךְ נְאֻמָּת. צוּעַק מְבוֹר לֹא מֵצֵא עֲזָרָה אֵל נֹרָא אֵלֶיךָ אֶקְרָא יְהוָה אֵל נֹרָא

לֶחֶם אֶת הָאוֹיֵב כִּי יָדוּ גְבָרָה. אֲכַל אֶת פְּרִיָּהּ וְעוֹד יָדוּ לֹא קֶצֶרָה שְׁלַח בּוֹ חֶמֶה זַעַם וּנְקָמָה. יֹאמְרוּ הָעַמִּים שְׁמַךְ נִקְרָא אֵל נֹרָא

אֵלֶיךָ אֶקְרָא יְהוָה אֵל נֹרָא מְרוֹם זָכַר נָא בְּרִית אִישׁ חָלוֹם חָלוֹם. הִרְבֵּה אֶת זְרַעוֹ וְתָן לוֹ שְׁלוֹם עוֹלָם נָא רִצְחָה גְזַעוֹ וְחַן אֶת זְרַעוֹ. עַד מָתִי יִהְיֶה שֶׁהַפְּזוּרָה

אֵל נֹרָא אֵלֶיךָ אֶקְרָא יְהוָה אֵל נֹרָא

הַיָּדָד יִהְיֶה יוֹם בּוֹ מִקְדָּשְׁךָ יִתְכַוֵּן. יִרְנוּ כָּלֵם כִּי שָׁכַן בּוֹ הָעֵנָן וְשִׁיר וּמְזִמּוֹר לְפָנָיו נִגְמָר. כִּי יִדָּךְ עַל הָעוֹלָם גְּבָרָה אֵל נֹרָא

אֵלֶיךָ אֶקְרָא יְהוָה אֵל נֹרָא

מה ענבים יש בהם מאכל ומשקה כך ישראל יש בהם תורה ומעשים טובים. ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל.

כלאים פרקו משנה ד המדלה את הגפן על מקצת אילן מאכל, מתר להביא זרע אל תחת המותר. ואם הלך החדש, יחזירנו. מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי ישמעאל לכפר עזיז, והראהו גפן מדלה על מקצת תאנה. אמר לו, מה אני להביא זרע אל תחת המותר. אמר לו, מתר. והעלהו משם לבית המגניה, והראהו גפן שהיא מדלה על מקצת הקורה וסדן של שקמה, ובו קורות הרבה. אמר לו, תחת הקורה זו אסור, והשאר מתר:

אליך אקרא יה

שיר במסורת הצפון-אפריקאית, המושר בכל עת. השיר פופולרי מאד, כנראה בשל לחנו הכובש והקליט, והוא מושר בהתכנסויות של שמחה ובכל עת, בפי קהילות רבות ושונות.

פיוט לשמחת החתונה, המושר בשבת חתן כאשר החתן עולה לתורה. מלות השיר נכתבו ע"י ר' משה אשקר הכהן ללחן טורקי. השיר נכנס לרפרטואר השירים החלבי, אבל התחבב מאד על כל קהילות ישראל וחסד מושר בכל עת שמחה בפי רבים.

אָרֵץ חֹטָה וְשִׁעוּרָה וְגִפְנֵי וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן

אָרֵץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ

9 •

תאנה למה נמשלה תורה לתאנה ?

שרוב האילנות – הזית, הגפן והתמרה נלקטין כאחד והתאנה נלקטת מעט מעט. אף התורה היום לומד מעט ולמחר הרבה לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא

אוכלים תאנים או דבילה

ואין מברכים ברכת העץ שכבר יצאנו ידי חובה

10 •

מעשה ברבי יונתן בן אלעזר שהיה יושב תחת תאנה אחת והיתה התאנה מלאה תאנים ופרי, ירד הטל והיו התאנים מתמלאות בדבש באה עז אחת והיתה מנטפת חלב בדבש. קרא לאחד התלמידים ואמר בוא וראה דוגמא מעין עולם הבא שנאמר " והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה חלב (תנחומא , תצוה י)

ברובע היהודי העתיק בצפת נמצא בית הכנסת של רבי יוסי בנאה ("הצדיק הלבן"). בבית הכנסת ספר תורה עתיק, נדבת משפחת עבו מצפת, המובל מדי שנה בל"ג בעומר מבית המשפחה בטקס חגיגי בתהלוכה המשמשת כפתיחת החגיגות במירון.

בתוך בית הכנסת נמצא קברו המסורתי של רבי יוסי, שחי באמצע המאה השלישית, ומדבריו: "כל העוסק בתורה לשמה – תורתו נעשית לו סם חיים, וכל העוסק בתורה שלא לשמה – נעשית לו סם המוות". בחצר נמצא נצר של עץ תאנה עתיק. על עץ זה סיפרו זקני צפת אגדה:

רבי יוסי בנאה היה מתקן את חורבות צפת וירושלים, והיה מעסיק פועלים. פעם אחת, בעונת החורף – היה עסוק בתיקון בית הכנסת בירושלים והותיר בצפת את בנו. באותו היום תקף הרעב את הפועלים שעבדו אצל בנו, והם ביקשו לאכול. הבן היה במבוכה, כיוון שלא היו בידו מעות לרכישת מזון, ולא היו בידו מאכלים. במצוקתו ניגש אל עץ התאנה, אמר השבועה שלמד מאביו ופקד: "תאנה! תאנה! הוציאי פירותיך ויאכלו פועלי אבא!". הבשילה התאנה פגותיה והצמיחה בכורות. אכלו הפועלים לשובעה ושבחו רעבונם. כעבור יום חזר רבי יוסי לצפת, וסיפר לו הבן על נס התאנים. נאנח רבי יוסי אנטה מרוב אהבה לבנו: "בני, אתה הטרחת את הקדוש-ברוך-הוא להוציא מהתאנה פירות שלא בזמנם, לכן תיאסף שלא בזמנך". ואכן, למחרת נפטר הבן והלך לעולמו.

שביעית פרק ד' משנה ה
אִיזְהוּ אֵילָן סָרְקָה. כָּל מְאִיר אֹמֵר, הַכֹּל אֵילָן סָרְקָה, חוּץ מִן הַזֵּית וְהַתַּאֲנָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, כָּל שְׂאִין כְּמוֹהוּ נוֹטְעִין שְׂדוֹת שְׁלָמוֹת, הֲרִי זֶה אֵילָן סָרְקָה:

למה נמשלה תורה לתאנה ?
שאלו והשיבו : כל הפירות יש בהם פסולת: תמרים, יש בהם גרעינים, יש בהם חרצנים, רמונים, יש בהם קליפין, אבל תאנה, כולה יפה לאכול, כך דברי תורה אין בהם פסולת.

במסכת כתובות מסופר על שיבחה של ארץ ישראל:
"רמי בר יחזקאל נקלע לבני ברק. ראה עיזים שאוכלות תחת תאנים והיה הדבש נוטף מן התאנים, וחלב מטפטף מן העיזים ומתערבבים זה בזה. אמר זהו "זבת חלב ודבש".

עולם העשייה

מגישים פירות שתוכם נאכל וקליפתם נזרקת. כסמל לעולם העשייה אנו אוכלים פירות הדורשים הגנה חיצונית מרובה, כגון: רימונים, שקדים ואגוזים. אנו אוכלים את תוכם ומשליכים את קליפתם. בתלמוד מסופר על רבי מאיר שלמד תורה מרבו אלישע בן אבויה שהפך ל"אחר". רבי מאיר ידע לברור את הטוב מן הרע ועליו נאמר: "מאיר רימון מצא - תוכו אכל וקליפתו זרק".

11 •

אַרְץ חֵטָה וְשַׁעוֹרָה וְגֶפֶן וְתַאֲנֶה וְרִמּוֹן

אַרְץ זֵית שָׁמֶן וְדִבְשׁ

הרימון נזכר פעמים אחדות בשיר השירים. על הפסוק "כפלח הרימון רקתך" דרשו חז"ל את המדרש הבא: אמר ר' שמעון בן לקיש - אל תקרי "רקתך" אלא "ריקתך" ללמדך שאפילו "ריקנין" שבך (שבעם ישראל) מלאים מצוות כרימון.

שְׁלוֹם לְךָ דוּדִי

הַצַּח וְהַאֲדָמוֹן

רָקָה כְּמוֹ רִמּוֹן.

יָא נָא לְהוֹשִׁיעָה

רַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן.

תְּעוֹרְרִי אֶהְבָּה

כְּמַעִיל בְּקוֹל פְּעַמּוֹן.

אֶהְבָּה אַחִישָׁנָה

אֲרַד כְּטַל חֶרְמוֹן.

שְׁלוֹם לְךָ דוּדִי

שְׁלוֹם לְךָ מֵאֵת

לְקִרְאֵת אַחֲוֹתֶיךָ רוּץ

וְצֹלַח כְּבֵן יִשְׂרָאֵל

מֵה לְךָ יִפְיֶפֶיָהּ

וְתִצְלַצְלִי קוֹלְךָ

הָעֵת אֲשֶׁר תַּחְפוֹץ

עֵתָהּ וְעָלֶיךָ

"כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך"

הנצו הרימונים אלו התינוקות שיושבים ועוסקים בתורה ויושבים שורות שורות כגרעיני רימונים.

פאה פרק א, משנה ה ובאילן, האוג והחרובין ואגוזים והשקדים והגפנים והרמונים והזיתים והתמרים, תיבין בפאה: חלב ודבש."

כתאנה זו שקצרה מלמטה ורחבה מלמעלה, כן עתידה ירושלים להיות מתרחבת בכל וגלויות באות ונינוחות תחתיה. (שיר השירים רבה ז"י)

שְׁלוֹם לְךָ דוּדִי

פיוט שנכתב ע"י ר' שלמה אבן גבירול, מגדולי פייטני ספרד במאה ה-11. זהו שיר אהבה וגעגועים של הרעיה, כנסת ישראל, אל דודה, הקב"ה, הנשען על שיר האהבה הגדול של הדוד והרעיה - שיר השירים. הרעיה והדוד מנהלים פה דו-שיח, בו הרעיה כבר לא יכולה לחכות יותר והיא מאיצה בדוד כי יתגלה, יתקרב, ויגאלה ממקומה בגלות, ואילו הדוד ממתן את הרעיה, מבקש ממנה שתחכה לרגע הנכון, לעת אשר תחפוץ האהבה מעצמה..

אגוז

12 •

עם ישראל נמשל לגל של אגוזים המסוגל להיות יציב רק כאשר כל האגוזים נמצאים במקומם. במידה ששולפים אגוז אחד הגל מתמוטט ומתרגש ועל כך נאמר: כל הפירות אדם יכול ליטול מהם מתוך השק, ואין חבריהם מרגישים. אבל האגוז, כיון שאתה נוטל בידך מעט מהם – כולם מתרגשים. כך ישראל: כיון שניטל אחד מהם וניתן במחבוש, מיד ניעורים כולם ופודין אותו. (על פי שיר השירים רבה)

אוכלים מן האגוזים

ואין מברכים ברכת העץ שכבר יצאנו ידי חובה .

אַל גַּנַּת אֶגְוֹז

שיר השירים

אל גנת אגוז ירדתי
 לראות באבי הנחל
 לראות הפרחה הגפן
 הנצו הרמונים.
 לכה דודי נצא השדה
 נלינה בכפרים
 נשכימה לכרמים
 נראה אם פרחתה הגפן
 פתח הסמדר
 הנצו רמונים
 שם אתן את דודי לך

שלום לך דודי
 פיוט שנכתב ע"י ר'
 שלמה אבן גבירול,
 מגדולי פייטני ספרד
 במאה ה-11. זהו שיר
 אהבה וגעגועים של
 הרעיה, כנסת ישראל,
 אל דודה, הקב"ה,
 הנשען על שיר האהבה
 הגדול של הדוד והרעיה
 - שיר השירים. הרעיה
 והדוד מנהלים פה דו-
 שיח, בו הרעיה כבר לא
 יכולה לחכות יותר והיא
 מאיצה בדוד כי יתגלה,
 יתקרב, ויגאלה
 ממקומה בגלות, ואילו
 הדוד ממתן את הרעיה,
 מבקש ממנה שתחכה
 לרגע הנכון, לעת אשר
 תחפוץ האהבה
 מעצמה..

שקד

13 •

השקד, הפורח בימים אלה הינו סמל לחריצות, לשקידה ולעקביות, שנאמר: "מה אתה רואה ירמיהו? ואומר מקל שקד אני רואה: ויאמר אלי ה' היטבת לראות כי שוקד אני על דברי לעשותו" (ירמיה יא, יב).

וכן נאמר: "והיה כאשר שקדתי עליהם לנתוש ולנתוץ ולהרוס ולהאביד ולהרע כן אשקוד עליהם לבנות ולנטוע נאום ה'" (ירמיה לא, כז).

ואוכלים מן השקדים

14 •

על שום מה השקדיה זכתה לפרוח ראשונה כשהקבה בחר את ירמיהו לנביא החורבן ושלח אותו לישראל, הראה לו מקל שקד כי שקד אני על דברי לעשותו. ירמיהו הבין את הרמז, ונבחר לנביא החורבן.

השקד הצטער צער רב, על כך שהוא נבחר למבשר רעות, להודיע לישראל את הגזירה, והתאונן לפני פמליה של מעלה.

השקד קיבל הבטחה, מידה כנגד מידה, שכשם שבישר את החורבן, כן יזכה להיות גם בין מבשרי הגאולה. על כן, המטה של הגאולה שיהיה בידו של המשיח, יהיה עשוי מעץ שקד. נרגע עץ השקד וקיבל עליו את הדין.

מאז עץ השקד מחכה ליעוד, והוא ראשון לפריחה. בכל ליל טו בשבט, שהוא ראש השנה לאילנות, הוא ער כל הלילה, מאזין ומקשיב לכל המייה, מתנער מתרדמת החורף, הקור והקדרות ומתעורר ראשון לחיים, מתקשט בכותרות של פרחים וציצים, לתת ענף ולשאת פרי ולבטא את הגאולה הקרובה

פריחת השקד מבשרת את בוא ראש השנה לאילנות הלא הוא טו בשבט

חרוב

חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו – שבעים שנה... (בכורות ח ע"א). חוני המעגל פעם היה מהלך בדרך, ראה אדם אחד שהוא נוטע חרוב. אמר לו: זה לכמה שנים טוען פירות. אמר לו: לשבעים שנה. אמר לו: כלום ברי לך שתחיה שבעים שנה ותאכל ממנו? אמר אני מצאתי את העולם בחרובים, כשם שנטעו אבותי לי – כך אטע אני לבני. (על פי תענית כ"ג)

ואוכלים מן החרוב ואין מברכים ברכת העץ שכבר יצא ידי חובה ואם צריך מברך שהחיינו.

וְאִמְרָתֶם כִּי לַחֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי

אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא אֲשֶׁרֵי עֵין רֵאֲתָהּוּ
לֵב חָכֵם יִשְׁפִּיל פִּיהוּ אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי

בְּרוּךְ הוּא מִפִּי עֲלִיוֹן קָדוֹשׁ הוּא מִהַרְיוֹן
מֵאוֹר גְּלִיל הָעֲלִיוֹן אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי

גָּבוֹר וְאִישׁ מְלַחֲמָה בְּדַת תּוֹרָה תְּמִימָה
מֵלֵא מִדַּע וְחֻכְמָה אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי

דָּרֵשׁ כָּל תְּעֻלּוֹמוֹת בְּעֵז וְתַעְצוֹמוֹת
עָלָה מַעְלוֹת רְמוֹת אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי

הַחֲבָא בְּתוֹךְ מְעָרָה מִפְּנֵי הַגְּזֵרָה
שֵׁם לְמֹד סִתְרֵי תּוֹרָה אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי

וְשֵׁם נִבְרָא מֵעֵין לוֹ וְחֵרוֹב לְמֵאֲכָלוֹ
מֵה טוֹב חֶלְקוֹ וְחֶבְלוֹ אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי

.....

או בר יוחאי נמשחת אשריך ....

כשם שיש לנו אבותי מעשה באורייתנו שהיה עובר בשבילי טבריה. ראה זקן אחד שעומד וחופר הפירות ונוטע נטיעות. אמר לו: זקן, זקן! בן כמה אתה היום? אמר לו: בו מאה שנה. אמר לו: אתה זקן בן מאה שנה, עומד וטורח ונוטע נטיעות – וכי סבור אתה לאכול מהן? אמר לו: אדוני המלך, הריני נוטע. אם אזכה – אכל מפרות נטיעותי ואם לאו – כשם שיגעו אבותי, כך אני יגע לבני. אמר לו: בחייך זקן, אם נטיעות שלך עושות פרות בימינו אתה מאכילני מהם. לימים עשו אילנותיו תאנים. אמר: הגיעה השעה שאלך אצל המלך. מה עשה אותו זקן? נטל כלכלה ומלא אותה בכורות של תאנים יפות ועלה ועמד בשער פלטיך של מלך. אמרו לו השוערים: מה עסקך? אמר להם: לכנס אצל המלך אני מבקש. הכניסוהו אצל המלך. כיון שנכנס אמר לו: מה עסקך? אמר לו: אני הוא אותו זקן שעברת עלי ואני חופר הפירות ונוטע נטיעות, ואמרת לי: אם נטיעות הללו עושות פרות בחייך, אתה מאכילני מהם. והרי זכיתי ותאנים ההלו מפרותיהם הן. אותה שעה אמר אדריאנוס לעבדיו: הושיבוהו על כסא של זהב וטלו הכלכלה מידיו והריקוה ומלאוה דגברי זהב. אמרו לו עבדיו: רב כל כבוד אתה מכבד אותנו זקן יהודי? אמר להם: בוראו מלכותי – ואני לא אכבדו?

יְדִידֵי הַשְּׂכַחַת

יְדִידֵי הַשְּׂכַחַת חֲנוּתָךְ בֵּינֵי שְׂדֵי וְלִמָּה מְכַרְתָּנִי צְמִיתוֹת לְמַעֲבִידֵי
הָלֹא אִזּוּ בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה רְדִפְתִּיךָ וְשַׁעִיר וְהָר פֶּאֶרֶן וְסִינִי וְסִין עֲדֵי
וְהָיוּ לְךָ דוּדֵי וְהָיָה רְצוֹנְךָ בִּי וְאִיךָ תַחֲלַק עִתָּה כְּבוֹדִי לְבַלְעָדֵי
דְּחוּיָה אֵלַי שַׁעִיר הַדּוֹפָה עֲדֵי קֶדֶר בְּחוּנָה בְּכוֹר יוֹן מְעַנָּה בְּעַל מְדֵי
הֵישׁ בְּלַתְךָ גּוֹאֵל וּבְלַתִּי אֲסִיר תַקְוָה תִּנָּה עֲזָךְ לִי כִּי לְךָ אֶתְנָה דוּדֵי

יַעֲלֶה יַעֲלֶה בּוֹאֵי לְגַנִּי הֵינִי רְמוּן גַּם פֶּרְחָה גִּפְנֵי

יְבוֹא דוּדֵי יְחִישׁ צַעְדֵי וַיֹּאכַל אֶת פְּרֵי מִגְדֵי
אִם יְדִידֵי אָרְכוּ נְדוּדֵי אִיךָ יַחֲדָה אֲשֵׁב עַל כַּנִּי
שׁוּבֵי אֵלַי, אֶת בֵּת אֲהוּבָה שׁוּבֵי אֵת, וְאֲנִי אֲשׁוּבָה.
הִנֵּה עַמִּי זֹאת אוֹת פְּתוּבָה כִּי בְתוֹכָךְ אֶתֵּן מִשְׁכְּנֵי
רַעִי, דוּדֵי, נַפְשֵׁי פְדִיתִּי וְלֶךְ רַעֲיָה אוֹתִי קִנִּיתִּי
עִתָּה לִי בֵּין עַמִּים זְרִיתִּי וְאִיךָ תֹאמַר, דוּד, אֶהְבֶּתְנִי
אֵימַתִּי, לְטוֹב זְרִיתִיךָ וְלִתְהִלָּה וּלְשֵׁם שְׂרִיתִיךָ
כִּי אֶהְבֶּת עוֹלָם אֶהְבֶּתִיךָ שְׂמֵחִי, כִּי יִשׁוּעַתְךָ אֲנִי
לוֹ יְהִי כְּדַבְרְךָ, יְדִידֵי עִתָּה מֵהָר אֲסוּף נְדוּדֵי
וְלִתּוֹךְ צִיּוֹן נְחָה גְדוּדֵי וְשֵׁם אֶקְרִיב לְךָ אֶת קַרְבְּנֵי
חֲזָקִי, רַעֲיָה, חֶפֶךְ בֵּינֵי הַטּוֹב כִּי צִיץ יִשְׁעֶךָ רַעֲנַן רֹטֵב
וְלִצְרִיךְ אֶכְרוֹת וְאֶחַטֵּב וְחִישׁ אֲשַׁלַּח לְךָ אֶת סִגְנֵי

נְגִילָה הַלְלוּיָהּ נְגִילָה בֹא זְמַן הַגְּאֻלָּה

אֵל שְׂדֵי קֶבֶץ נְדָחֵי יְדִידֵי וְגֵרֵשׁ מִשְׁנָאִי, נַפְשֵׁי בָהֶם גַּעֲלָה
נְגִילָה הַלְלוּיָהּ: שְׁלַח לִי בֶן יִשִׁי גּוֹאֵלִי וּבְנֵה לִי בֵּית הַיְכָלִי, בְּאוֹיְבֵי
עֲשֵׂה בָלָה, נְגִילָה הַלְלוּיָהּ: רַחֲמָן חוּס עַל עַם לֹא אֱלָמָן וְשַׁלַּח
לָהֶם צִיר נְאֻמָּן. יְבַשֵּׁר עִם סִגְלָה, נְגִילָה הַלְלוּיָהּ
חֲזַק זְכוֹר זֶרַע יִצְחָק וְקִבְצָם מִמְרַחֵק, וּנְסַדֵּר שִׁיר וְתַהֲלָה,
נְגִילָה הַלְלוּיָהּ

1.

דודי ירד לו מכרמו
ופרי גפנו הביא עמו
פרחים קטף לו בדרכו
וגיל לו בלבבו

2.

חמה שקעה במערב
וכבר מעל זרח כוכב
מלאה שבת הדרת זהב
איש איש באוהליו

3.

ובשבת הוא יזמר
בחיל ורעד
שירי הלל לאלוהיו
על טוב ונחת

4.

שירי שבת מהדהדים
ובחורשות הומות יונים
בית ישראל מרננים
שמעו כל העמים

שִׁבְחֵי יְרוּשָׁלַיִם

שבחי ירושלים את אדוני
הללי אלוהיך ציון.
כי חיזק בריחי שערייך
ברך בנייך בקרבך.
הללי, הללי אלוהיך ציון.

אֵל תְּשֻׁלִּיכֵנִי

ימלא פי תהילתך
כל היום תפארתך
אל תשליכני לעת זיקנה
ככלות כוחי אל תעזבני

בְּרַכְנוּ

ברכנו השם אלוקינו
בכל, בכל מעשה ידינו
ברכנו השם אלוקינו
וברך, וברך את שנתנו
ותן תן תן, תן טל ומטר
על פני האדמה, על פני
האדמה

כִּנּוּר דָּוִד

– מילים ולחן אביהו מדינה

לפני שנים רבות שמעו בארץ ישראל
קולות ניגון שירה ומזמורים
בצליל כה מיוחד ובנעימה טובה
כשיר ציפורים בין העלים

לפני שנים רבות שמעו בארץ ישראל
קולות ניגון שירה ומזמורים
בצליל כה מיוחד ובנעימה טובה
כשיר ציפור זמיר בין העלים

זה כינור דוד ביד דוד המלך
הפורט על מיתריו
כטוב ליבו ביין לעת ערב
מלווה הוא את שיריו

לפני שנים רבות בשערי ירושלים
ניצבה נפעמת בחלון מיכל
הביטה במשעול ובעיניה אור
רוקד דוד ובידו כינור... זה כינור דוד...

חלפו שנים רבות מתהילת התהילים
עוד מיתרי כינור דוד נוגנים
אומרים, ישנו מקום ובו הצדיקים
עם ערב את כינור דוד שומעים... זה כינור דוד...

ברכה מעין שלוש:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, על:
 אם אכל מזונות יאמר – המחיה ועל הפלפלה:
 אם שתה יין יאמר – הגפן ועל פרי הגפן:
 אם אכל פירות משבעת מינים יאמר – העץ ועל פרי העץ:
 ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת
 לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם יהוה אלהינו עלינו
 ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל הר ציון משכן כבודך.
 ועל מזבחך. ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו.
 והעלנו לתוכה. ושמחנו בבנינה ונברכך עליה בקדשה ובטהרה:
 בשבת – ורצה והחליצנו ביום השבת הזה:
 בראש חודש – וזכרנו לטובה ביום ראש חודש הזה:
 בראש השנה – וזכרנו לטובה ביום הזכרון הזה:
 ביום טוב ובחול המועד – ושמחנו ביום:
 בפסח – חג המצות. בשבועות – חג השבועות. בסוכות – חג
 הסוכות. בשמיני עצרת – שמיני חג עצרת:
 הזה. ביום (ביום טוב – טוב) מקרא קדש הזה:
 כי אתה טוב ומטיב לכל ונודה לך יהוה אלהינו על הארץ:
 ועל המחיה ועל הפלפלה:
 ועל פרי הגפן:
 ועל הפרות:
 על של ארץ ישראל אומר – ועל מחיתתה ועל פלפלתה:
 על של ארץ ישראל אומר – ועל פרי גפנה:
 על של ארץ ישראל אומר – ועל פרותיה:
 ברוך אתה יהוה, על הארץ ועל:
 המחיה ועל הפלפלה:
 פרי הגפן:
 הפרות:
 על של ארץ ישראל אומר – מחיתתה:
 על של ארץ ישראל אומר – פרי גפנה:
 על של ארץ ישראל